

Мельник Євгеній Юрійович,

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов та перекладу,

Факультет міжнародних відносин,

Національний авіаційний університет, м. Київ,

ORCID ID: 0000-0003-4892-1151

eugene_melnik@ukr.net

ГУМОР ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕНТАЛІТЕТУ В КОНТЕКСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ТА КУЛЬТУР

У статті проаналізовано феномен гумору як прояву національного менталітету. Пояснюється, чому в навчанні французької мови та французької культури доцільно та важливо використовувати гумористичні матеріали: вони ілюструють французький стиль мислення та французьку інтелектуальну спадщину, нерозуміння яких ускладнить комунікацію з носіями мови. Увагу акцентовано на особливостях французького гумору, який не передбачає буквального розуміння висловлювань, та засобах створення гумористичного ефекту. У статті висвітлено поняття гумору другого ступеня, притаманного повсякденному спілкуванню між французами. Описано особливості почуття гумору жителів деяких інших країн, які зумовлюють проблеми зі сприйняттям французького гумору. Конкретизовано дидактичну та психологічну користь від використання різноманітного гумористичного матеріалу в навчанні іноземних мов і культур (формування іншомовної соціокультурної компетенції, створення комфортних психологічних умов, активізація інтелектуальної діяльності, підвищення мотивації до навчання).

Ключові слова: французька мова; національний менталітет; культура; гумор; перший та другий ступені; іронія; соціокультурна компетенція; психологічний комфорт; креативність; мотивація.

Melnyk, Yevhenii,

Doctor of Pedagogy, Associate Professor,

Associate Professor of the Foreign Languages

and Translation Department,

Faculty of International Relations,

National Aviation University, Kyiv,

ORCID ID: 0000-0003-4892-1151

eugene_melnik@ukr.net

HUMOUR AS A REFLECTION OF THE NATIONAL MENTALITY IN THE CONTEXT OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES AND CULTURES

The article examines the phenomenon of humour as a manifestation of national mentality. It explains the expediency and importance of using humorous materials in teaching the French language and French culture: a lack of understanding of French thinking and French intellectual heritage will make communication with native speakers difficult. The emphasis is placed on the peculiarities of French humour, which does not involve a literal understanding of statements, and on the means of creating a humorous effect. The article highlights the concept of humour of the sec-

ond degree, characteristic of the everyday communication of the French. Different features of the humour of residents of some other countries, which cause problems with the perception of French humour, are described. The article identifies the didactic and psychological advantages of using a variety of humorous material in teaching foreign languages and cultures (forming sociocultural competence, creating a comfortable psychological atmosphere, activating intellectual efforts, increasing motivation to study).

Keywords: the French language; national mentality; culture; humour; first and second degrees; irony; sociocultural competence; psychological comfort; creativity; motivation.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що для повноцінної іншомовної комунікації недостатньо мати сформовану лексико-граматичну компетенцію, оскільки ефективний обмін інформацією відбувається не лише за допомогою мовних засобів. Для того, щоб спілкування було максимально змістовним і плідним, співрозмовники повинні усвідомлювати складний соціокультурний контекст, в якому мова функціонує. Саме тому нагальним завданням лінгводидактики є навчання не тільки мови як сукупності мовно-мовленнєвих засобів, а й найсуттєвіших знань про те, в яких умовах мова сформувалася та в якому середовищі вона розвивається. Йдеться про уявлення щодо історії, соціально-політичного та економічного життя, культури, менталітету жителів країни, мова якої вивчається. Останній компонент є надзвичайно важливим, оскільки те, що стосується національного характеру, стилю мислення, цінностей, особливостей бачення навколишнього світу, обов'язково в той чи інший спосіб відбивається в мові. Усі ті, хто оволодівають, наприклад, французькою мовою, неодмінно дізнаються, що французи є креативними, волелюбними, розкутими, романтичними, що вони пишаються своєю мовою та не хочуть вивчати інші (« Les Français croient qu'ils parlent bien le français parce qu'ils ne parlent aucune langue étrangère », Tristan Bernard / «Французи вважають, що вони добре розмовляють французькою, тому що вони не розмовляють жодною іноземною мовою», Трістан Бернар), що вони обожають критикувати та

скаржитися (« La France est un paradis peuplé de gens qui se croient en enfer », Sylvain Tesson / «Франція – це рай, населений людьми, які вважають, що вони знаходяться в пеклі», Сільвен Тессон; « Le naturel des Français est de n'aimer point ce qu'ils voient », Henri IV / «Французам не подобається те, що вони бачать: це їхня природа», Генріх IV; « Le Français est un critique par essence, c'est un de ses charmes », Jacques Chirac / «Француз за своєю природою критик, це одна з його принад», Жак Ширак; « Les Français ont la manie de juger, d'apprécier, de condamner, d'absoudre. En tout Français, il y a un juré qui s'ignore », Alfred Capus / «Французи характеризуються манією судити, оцінювати, засуджувати, виправдовувати. У кожному французі ховається невизнаний присяжний», Альфред Капю), що **дотепність** французів є дещо особливою (« C'est bien ça l'esprit français : l'humour, l'impertinence, parfois la provocation », Fleur Pellerin / «Це французький дух: гумор, зухвалість, іноді провокація», Фльор Пелерен). Висловлювання відомих французів яскраво ілюструють цю дотепність, тому кількість наведених цитат не є, на нашу думку, надмірною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці та практики у царині лінгводидактики рекомендують залучення **гумористичного контенту** до навчання французької мови як 1) джерела цінного мовного матеріалу і водночас задоволення, 2) прийому організації ігрової діяльності та боротьби з монотонністю уроків/ занять, 3) засобу підвищення мотивації учнів/ студентів та психологічної регуляції навчального процесу (S. Beddaou, T. Bouguerra, N. Décuré, F. Pois, J. Rémon та інші). У публікаціях зазначається, що використання зразків **гумору** (серіалів, скетчів, короткометражних фільмів, кліпів, текстів пісень, віршів, історій для блогів, коміксів, картинок тощо) в навчанні іноземної мови повинно бути не тільки розважальним елементом курсу, а й певним цілеспрямованим аналізом феномену **сміху** та прийомів створення комічного ефекту. На сайтах, присвячених вивченню іноземних мов, містяться рекомендації щодо гумористів, гумористичних матеріалів, гумористичних каналів Youtube (CoursLangues, 2024). Не бракує методичних розробок щодо використання конкретних дидактичних франкомовних матеріалів для засвоєння лексики, формування граматичних навичок, оволодіння стилями мовлення та мовними регістрами (TV5 MONDE, 2024; Melnyk, 2017, 2023). Водночас дослідники та вчителі/ викладачі французької мови обмежуються лише констатацією того, що, оскільки гумор є компонентом культури та її втіленням, учні/ студенти повинні усвідомити важливість його розуміння для ефективних міжкультурних контактів: навіть франкофони (французи, бельгійці, швейцарці, жителі Квебеку та інші) – різні, і їхній гумор

має певні відмінності, хоча і менші у порівнянні з гумором жителів нефранкомовних країн. Тож проблему гумору як відображення національного менталітету та питання використання гумору як продукту французького менталітету в контексті навчання французької мови та культури не можна вважати дослідженими.

Мету статті ми вбачаємо в загальному дослідженні гумору (зокрема французького) як прояву національного менталітету, що обов'язково повинен бути розглянутий та усвідомлений в процесі навчання іноземних мов і культур.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дотепність найчастіше реалізується засобами гумору, завдання якого – викликати посмішку, змусити сміятися. Сміх є культурно-історичним феноменом, оскільки люди сміються по-різному і над різними речами в залежності від країни, суспільства та епохи. Гумор можна вважати особливим типом комунікації у вигляді сміхових повідомлень (жартів, фарсів, розіграшів тощо), в яких відображаються певні культурні коди. Сміхові повідомлення описують ті чи інші об'єкти: 1) людину в її діях, результатах діяльності, характері; 2) суспільство з його порядками, ієрархією, інституціями, правилами, цінностями, логікою функціонування; 3) сфери не-людського (предмети, «олюднені» тварини). Деякі сміхові об'єкти вже давно стали інваріантними: чужинці, девіантні або ексцентричні особи, політична влада, соціальний лад, сексуальність, мова. Ці сміхові об'єкти коментуються із застосуванням численних прийомів: гіперболи, літоти, метафори, метонімії, іронії. Серед функцій гумору/ сміхової комунікації дослідники називають зокрема:

- захисну, що реалізується в чорному гуморі та самовисміюванні як засобах зниження впливу анксіогенних екзистенційних тем і фактів;
- інтелектуальну, що втілюється в задоволенні від словесних ігор, абсурдних міркувань, порушення правил раціональної логіки;
- соціальну, що має на меті соціальну та політичну критику, здобуття уваги або престижу тощо (Smadja, 2011).

Гумор кожного наступного покоління відрізняється від гумору попередніх поколінь. Жарти старих коміків іноді здаються не кумедними, оскільки вони відображають культурний контекст, що залишився в минулому. Цей розрив у сприйнятті гумору різними поколіннями посилюється через появу Інтернету та фрагментацію онлайн-спільнот. Покоління Z виросло у світі з постійним доступом до інформації і соціальними нормами, які невпинно змінюються, воно є чутливим до проблем соціальної справедливості та інклюзії, тому гумор сучасної молоді є більш іронічним, саркастичним, абсурдним і провокаційним (Joly, 2023).

Для визначення особливостей національного гумору взагалі й аналізу рис, притаманних зокрема французькому гумору, потрібно розглянути опозицію «гумор першого ступеня – гумор другого ступеня».

Гумор першого ступеня передбачає, що його потрібно сприймати в буквальному значенні, не намагаючись шукати в жарті прихований зміст. Йдеться про просте і пряме розуміння почутого/прочитаного та комічної ситуації. Гумор першого ступеня ідеально підходить людям, які вірять усьому, що їм кажуть, оскільки він не вимагає критичного мислення (Grandmontagne, 2022).

Гумор другого ступеня – це тип гумору, в основі якого лежить парадокс, протиріччя. Він полягає в тому, що людина говорить протилежне тому, що думає, або висловлює думку в абсурдний чи перебільшений спосіб. Провокативний характер такого гумору робить висловлення динамічнішим. Гумор другого ступеня використовується в основному для створення/підтримання певного зв'язку між людьми, які його розуміють на відміну від інших, і вимагає не прямого розуміння, а більш тонкої, інтелектуальної інтерпретації.

Найпоширенішими засобами гумору другого ступеня є:

1) іронія: іронія полягає у такому формулюванні думки, коли слово чи висловлювання контекстуально набуває значення, протилежного буквальному змісту («Ця співачка – ікона стилю!» про невишукану манеру вдягатися);

2) сарказм: сарказм передбачає глузування, висміювання людини, ситуації чи ідеї («Він геній!» про людину, яка вчинила дурість);

3) абсурд: абсурд спирається на ситуації чи ідеї, які є неможливими, неймовірними («Його непомітно витягли з калюжі: отже, він вийшов сухим із води!»);

4) перебільшення: перебільшення передбачає висловлення ідеї в гіперболізований спосіб («Я вже повторював тобі це сто тисяч разів!»);

5) катахреза: катахреза полягає у використанні слова чи виразу несподіваним чином, у незвичний спосіб через свідоме відхилення від прямого, буквального значення та сполучення несумісних, не узгоджених логічно понять («Це була вже немолода молодиця...»).

Причинами, що унеможливають розуміння гумору другого ступеня, є наступні:

1. Непідготовленість до декодування неявних повідомлень: гумор другого ступеня часто базується на парадоксах чи протиріччях, які важко зрозуміти тим, у кого ці моделі мислення недостатньо розвинені.

2. Необізнаність у контексті: гумор другого ступеня часто використовується в певному соціальному контексті. Люди, які не знайомі з цим контекстом, можуть не зрозуміти жарту.

3. Підвищена чутливість: деякі люди – більш чутливі або менш впевнені в собі, ніж інші, – мають схильність сприймати речі буквально. Такі люди погано розуміють іронічний і саркастичний гумор другого ступеня, він може образити їх.

4. Інша культура: гумор – це форма мислення та спілкування, на яку впливає культура. Представники різних культур мають різні поняття про гумор.

5. Дефіцит уваги: гумор другого ступеня потребує уважного сприйняття.

Гумор другого ступеня вимагає критичного мислення, певної здатності до рефлексії та аналізу, загальної культури. Він також є питанням чутливості та відкритості. Люди, які розуміють гумор другого ступеня, здатні дивитися на світ з іншої точки зору та знаходити кумедне в ситуаціях, що зазвичай сприймаються як серйозні.

Щоб зрозуміти гумор другого ступеня, потрібно звернути увагу на:

а) контекст (Гумор другого ступеня часто використовується в певному соціально-культурному контексті, який надає йому значення.);

б) вжиті слова та вирази (Гумор другого ступеня часто спирається на парадокс або протиріччя, на які можуть вказати використані слова чи вирази.);

с) інтонацію та тембр голосу (Гумор другого ступеня можна ідентифікувати за інтонацією або тоном голосу.) (Joly, 2023).

Розуміння гумору другого ступеня свідчить про рівень вільного володіння мовою, який передбачає наявність не лише лексико-граматичної, а й соціокультурної компетентності (уявлення про стереотипи, концепти, особливості менталітету, соціально-історичні контексти, що дозволяє іноземцю адекватно сприймати висловлювання носіїв іноземної мови).

Дослідниками доведено, що гумор супроводжує людство з давніх давен, в усіх без винятку країнах, у більш-менш схожих формах. Тож це – універсальне надбання інтелектуальної історії людства, однак манера жартувати, притаманна тому чи іншому народу, має свої особливості, зумовлені певними факторами його історичного та культурного розвитку. Гумор іншого народу сприймається іноземцями по-різному: те, що в одній країні вважається добрим і невинним жартом, в іншій країні може інтерпретуватися як глузування, образа, богохульство. Американця і француза майже не можливо розсмішити однаковими жартами, і прикладом цього можуть слугувати американські та французькі комедійні фільми.

Легендарний британський гумор часто характеризується як «чорний» та схильний до абсурду, до безглузвих міркувань під маскою логіки. Незграбність, незручні ситуації та неприємні моменти – це те, що може змусити британців сміятися. Британське почуття гумору базується

на ідеї подвійної природи людини, тому в ньому завжди спостерігається тенденція до самокритики, самоприниження та холодного, відстороненого сарказму, наприклад: «Я настільки погано готую, що можу спалити воду».

Німцям притаманне почуття гумору, яке сповідує сувору повагу до дійсності, правди. Схильність, наприклад, французів трохи прикрашати правду, щоб розсмішити аудиторію, не сприймається німецькою аудиторією, а французи не вважають кумедним німецький гумор. Ось приклад німецького гумору: «Чи може кенгуру стрибнути вище за будинок?» Відповідь – «Так, тому що будинок не може стрибати!».

У Сполучених Штатах погано розуміють гумор, побудований на іронії, оскільки американці апріорі готові вірити тому, що їм говорять. Принципова різниця між американськими і французькими жартами полягає в тому, що жителі США майже не сприймають гумор другого ступеня.

Особливість сучасних китайських жартів полягає в тому, що в них активно обігруються омофони, символи предків, метафори, символічні числа. Популярний серед китайської молоді вид гумору – це «холодний» жарт, поєднання іронії та абсурду. Він полягає в тому, що оповідач промовляє текст з передбачуваністю або навіть «нульовим» змістом, залишаючись при цьому максимально серйозним. Серйозність того, хто розповідає історію, при абсолютній нікчемності жарту змушує слухачів сміятися. Наприклад: «Розмовляють двоє китайців. Перший каже: «Дивно, скільки французів критикують свій уряд, а от ми, китайці, не маємо на це права...» Другий відповідає: «Так, але ми маємо право критикувати французький уряд!»».

Японці віддають перевагу відносно простим формам гумору та класичним комедійним ситуаціям (непорозуміння між двома персонажами, абсурдні або перебільшені виклики тощо). Чоловіки жартують частіше, ніж жінки, – саме для того, щоб справити враження на останніх.

У Бразилії не сприймають абсурдний британський гумор, який занадто дезорієнтує. Бразильці віддають перевагу більш приземленому гумору, граючи на стереотипах, пов'язаних з різними культурами, зокрема на кліше про португальців (еквівалент бельгійців для французів і навпаки). У публічному просторі рекомендується уникати певних тем з міркувань поваги до католицької моралі.

Після скасування режиму апартеїду расове питання залишається надзвичайно чутливою темою в Південній Африці. Гумор, який розвивається в цій країні, має терапевтичний ефект, який дозволяє багатонаціональному населенню знайти та краще зрозуміти себе у пережитій драматичній історії.

Австралія є країною з переважно суворим навколишнім середовищем (складний клімат, ворожа

фауна, інвазивна флора) та специфічною історією (предки-каторжани), тому австралійці віддають перевагу цинічному гумору, в якому відбиваються труднощі повсякденного життя й історичні ремінісценції.

Чим характеризується французький гумор? Протягом століть Франція розвинула витончену, але складну форму гумору, що знаходиться на півдорозі між милими жартами та глузуванням. Гумористичний ефект виникає не від розуміння висловлювання у його прямому значенні, а від інтелектуальної інтерпретації жарту. За словами французького гумориста П'єра Депрожа, французи можуть сміятися над усім, але не з усіма (« On peut rire de tout mais pas avec tout le monde », Pierre Desproges). Характерною рисою французького менталітету є домінуючий гумор другого ступеня (Learnlight, 2022; Séjours Home Abroad, 2024).

Французький гумор першого ступеня (*le premier degré*) слід сприймати буквально, тоді як другий ступінь (*le deuxième degré*), що найчастіше базується на іронії або сарказмі і в якому слова насправді мають протилежне значення, потребує певного декодування, інтерпретації. Коли володіння іноземною мовою не є досконалим, іноземцю може бути важко визначити, що є жартом, а що ні. Гумор другого ступеня часто є джерелом непорозуміння між французами та тими, хто вивчає французьку. Серйозним демотиватором для іноземців є моменти, коли вони не можуть зрозуміти логіку висловлювання, яку визначає нерідна культура. Якщо іноземцю здається, що почуте/ прочитане має інше значення, він може просто запитати носія мови: « C'est du second degré ? ». Іноземці повинні знати та пам'ятати, що гумор другого ступеня не можна сприймати за чисту монету. У комунікації між носіями французької часто трапляються жарти, які іноземці не можуть собі дозволити через певні табу. Окрім жорсткого, «шибеничного» гумору, який часто зустрічається у другому ступені, іноземців може шокувати те, що вони абсолютно не розуміють зміст жарту, якщо в ньому використовується гра слів, здатна повністю змінити значення висловлювання. Іноземець, не знайомий з цими особливостями французького менталітету і такою мовною традицією, може образитися на те, що здалося йому грубим, недоречним, неприйнятним у той час, коли це був доброзичливий жарт і носій мови насправді не мав злого наміру. Наприклад, щоб зробити комплімент людині, яка ретельно підготувалася до якоїсь урочистої події, замість того, щоб сказати їй, що вона добре виглядає, французи можуть пожартувати: « Je vois que t'as mis vraiment aucun effort ! » («Я бачу, що ти не доклав жодних зусиль!») (Parsons, 2023).

Французький гумор другого ступеня у спілкуванні двох колег можна проілюструвати наступним прикладом. Запевний час знайомства між ними виникла прихильність один до одного, взаємна симпатія, і тепер

їхня товариська весела доброзичливість проявляється в тому, що вони постійно роблять зауваження один одному (чіпляються до дрібних недоліків, перебільшують дрібні помилки тощо). Нікого в команді це взаємне кепкування не вводить в оману і не шокує: всі розуміють, що йдеться не про ворожість або надмірну прискіпливість, а про особливий гумор другого ступеня – дивний, але витончений спосіб іронічної комунікації, який зазвичай передбачає, що біле називається чорним, добре – поганим. Іноземцям дивно спостерігати та складно переймати таку манеру спілкування, яка є абсолютно природною для французів (Doutriaux, 2019).

Ось деякі жартівливі фрази, які ілюструють французький гумор другого ступеня і які, як ми вже наголошували, не потрібно розуміти буквально:

1. « *« Harry Potter » est le seul film où l'on verra des mecs se servir d'un balai* ». – «Гаррі Поттер» – це єдиний фільм, де ви побачите, як хлопці користуються мітлою.

2. « *Un boomerang, c'est comme un frisbee, mais pour ceux qui n'ont pas d'amis* ». – Бумеранг – це як фрісбі, але він для людей, які не мають друзів.

3. « *Je t'ai dit que je serai prête dans 5 minutes, arrête de m'appeler toutes les demi-heures !* » – Я сказала тобі, що буду готова за 5 хвилин, перестань дзвонити мені кожні півгодини!

4. « *Si votre homme vous dit qu'il va le faire, c'est qu'il va le faire, pas la peine de le lui répéter tous les trois mois* ». – Якщо ваш чоловік каже вам, що він це зробить, він це зробить, не потрібно повторювати йому це кожні три місяці.

5. « *Un de perdu, dix de retrouvés : ça marche que pour les kilos* ». – Один втрачено, десять знайдено: це працює лише по відношенню до кілограмів.

6. « *Si le plan A ne fonctionne pas, il reste encore 25 lettres dans l'alphabet* ». – Якщо план А не спрацює, в алфавіті залишається ще 25 літер.

7. « *Attention, le chocolat fait rétrécir les jeans* ». – Будьте обережні: від шоколаду джинси стають вузькими!

8. « *La langue française est vraiment drôle : en effet, le mot court est plus long que le mot long* ». – Французька мова дійсно кумедна: слово «короткий» довше за слово «довгий».

9. « *C'est décidé, à partir de maintenant, j'évite tout ce qui fait grossir : miroirs, balance, photos* ». – Вирішено: відтепер я уникатиму всього, що робить мене гладкою: дзеркал, ваг, фотографій.

10. « *Le chocolat est notre pire ennemi, et fuir l'ennemi, c'est lâche* ». – Шоколад – наш найлютіший ворог, а тікати від ворога – боягузтво.

11. « *Une pizza ronde dans une boîte carrée que l'on mange en triangle ! Où est la logique ?* » – У квадратній коробці кругла піца, яку ви їсте трикутниками! Де логіка?

12. « *Je suis tellement doué(e) pour dormir que je peux le faire les yeux fermés* ». – Я так добре сплю, що можу це робити із заплющеними очима (La liste, 2024).

Оскільки французький гумор може стосуватися складних соціолінгвістичних понять, містити лінгвокультурологічні посилення та дорогі французьким серцям та вухам каламбури, приховані або навіть подвійні значення, гру слів, фігури стилю, франкомовні гумористичні тексти часто здаються занадто складними для іноземних учнів/ студентів, що, на жаль, призводить до втрати цими текстами навчальної, інформативної та психологічної цінності.

Отже, для забезпечення адекватного спілкування з носіями французької мови та культури опрацювання та засвоєння того, *чому, з чого та як* французи жартують і сміються, повинно стати однією з цілей навчальної діяльності, а для реалізації цього завдання має бути розроблена спеціальна методика.

У методичному арсеналі вчителя/ викладача може міститися безліч гумористичних матеріалів, які бажано та доцільно інтегрувати в навчальний курс: автентичні гумористичні відео, веселі пісні, жартівливі тексти (п'єси, скетчі, анекдоти, вірші, загадки), кумедні рольові ігри, картинки (комікси, меми, карикатури).

Якщо учні/ студенти не розуміють жарту, що відображає гумор другого ступеня, вчитель/ викладач повинен надати необхідні пояснення або підказки. Для того, щоб привчити до гумору другого ступеня, потрібно починати з нескладних жартів і пам'ятати, що гумор має суб'єктивний характер: те, що здатне розсмішити одну людину, може ніколи не здаватися кумедним іншій. Тож, варто підбирати жарти, які сприйматимуться однаково всіма (Joly, 2023).

Окрім ознайомлення з особливостями менталітету носіїв іноземної мови гумористичні матеріали неодмінно допоможуть учням/ студентам засвоїти правила, сформувати фонетичні, лексичні та граматичні навички, розвинути рецептивні та продуктивні мовленнєві уміння в умовах приємного, невимушеного навчального спілкування. Ці матеріали можна використовувати також при обговоренні складних і серйозних питань (лінгвокраїнознавчих понять, соціокультурних феноменів, соціально-економічних проблем, політичних подій тощо).

У курсі іноземної мови та культури знайомство з особливостями гумору є не тільки дидактичним завданням, виконання якого забезпечує повніше розуміння менталітету носіїв мови, що вивчається. Приклади гумору можуть стати звичним дидактичним матеріалом, а жартівливість – стилем комунікації з учнями/ студентами. Усе це в комплексі покращить навчальне спілкування, сприятиме взаємній довірі, підтримає та зміцнить соціальні стосунки, допоможе розслабитися та вивільнити енергію.

Загальновідомо, що гумор на уроці/ занятті є потужним антидепресантом: він усуває страх або напругу, пов'язані з вивченням іноземної мови, створює комфортні психологічні умови для ефективного навчального процесу, оптимізує розуміння навчального змісту учнями/ студентами. Коли вчитель/ викладач використовує гумор, учні/ студенти почувають себе комфортно, в атмосфері радості та довіри, навчаються без страху, із задоволенням. Гумор активізує увагу учнів/ студентів і зберігає їхній інтерес до навчальної діяльності стабільним, без розсіювання. Завдяки гумору учні/ студенти розвивають свою уяву та винахідливість; використання гумору допомагає всім учасникам навчального процесу ефективно зняти напругу від постійної розумової концентрації. Якщо вчитель/ викладач використовує гумор у правильний спосіб, йому вдається заохотити до навчання навіть байдужих учнів/студентів (Constantinou, 2023).

Агресивний гумор на основі сарказму не може використовуватися на уроках/ заняттях іноземної мови та культури, оскільки сарказм – це скоріше замаскований спосіб зневаги та дискредитації інших, зла іронія, спрямована на критику або образу іншої людини (Businaro, 2023).

Тож у навчанні французької мови та культури при ознайомленні учнів/ студентів з особливостями національного менталітету доцільно використовувати гумористичні матеріали, що ілюструють доброзичливу іронію як засіб гумору, який французи застосовують настільки часто та природно, що навіть самі цього не усвідомлюють. Тим, хто вивчає французьку мову та хоче краще зрозуміти французький спосіб мислення, потрібно якщо не навчитися жартувати, як французи, то хоча б запам'ятати: те, що звучить з вуст французів як критичне зауваження, зазвичай не є критикою; почуте необхідно найчастіше інтерпретувати в протилежному сенсі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Гумор здатний виконати важливу роль у взаємодії вчителя/ викладача й учнів/ студентів: використання гумору активно сприяє навчанню, створюючи позитивно емоційне психосоціальне навчальне середовище, розвиваючи критичне мислення, емоційний інтелект і креативність учнів/ студентів. Навчання іноземної мови за допомогою гумору та з гумором робить дидактичний процес не тільки психологічно комфортним і тому ефективним, а й повноцінним з точки зору ознайомлення учнів/ студентів з особливостями менталітету носіїв мови, що вивчається, формування іншомовної соціокультурної компетенції. Перспективи подальших досліджень

ми вбачаємо в розробці дидактичних матеріалів для ознайомлення з особливостями французького гумору як складової французького менталітету та формулюванні методичних рекомендацій щодо використання цих матеріалів у навчальному процесі.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Beddaou, S. (2022). Quelques pistes pour utiliser l'humour en français langue étrangère. *Cahiers pédagogiques*. Взято з: <https://www.cahiers-pedagogiques.com/quelques-pistes-pour-utiliser-lhumour-en-francais-langue-etrangere/>
- Bouguerra, T. (2007). Humour et didactique des langues : pour le développement d'une compétence esthétique-ludico-référentielle. *Études de linguistique appliquée*. 147. 365–382.
- Businaro, S. (2023). L'humour est-il bon pour la santé mentale ? RTBF, La Grande Forme. Взято з: <https://www.rtbf.be/article/l-humour-est-il-bon-pour-la-sante-mentale-11220420>
- Constantinou, G. (2023). Je ris donc j'apprends : l'efficacité pédagogique de l'humour. *Le français dans le monde*. 449. 36–37.
- CoursLangues. (2024). Apprendre les langues grâce à l'humour. Взято з: <https://courslangues.com/paris/cours-anglais/apprendre-langues-humour>
- Décure, N. (2015). Une promenade ensoleillée : la place de l'humour et du rire dans l'enseignement des langues. *Études en didactique des langues*. Humour. 37–54.
- Doutriaux, C. (2019). Parler au 2nd degré ou l'art de maîtriser l'humour français. *Karambolage*. Взято з: <https://youtu.be/F9IOU0IB8j8?si=IKp0Fe3YdhlrvOim>
- Grandmontagne, M. (2022). Ces Français qui adorent le « second degré ». Взято з: <https://www.francebleu.fr/emissions/la-minute-des-frontaliers/lorraine-nord/ces-francais-qui-adorent-le-second-degre>
- Joly, R. (2023). Le second degré un humour à double tranchant. Взято з: <https://www.renaud-joly.fr/humour-seconde-degre/>
- La liste. (2024). Second degré : 23 phrases à mourir de rire qui jonglent avec les préjugés. Взято з: <https://laliste.net/second-degre-23-phrases-hilarantes/3/>
- Learnlight. (2022). À chaque pays son sens de l'humour ! 9 exemples. Взято з: <https://www.learnlight.com/fr/articles/a-chaque-pays-son-sens-de-lhumour-9-exemples/>
- Melnyk, Y. (2017). La tristitude. *Le français dans le monde*. 413. 75–76.
- Melnyk, Y. (2023). Quand une chanson devient un test de grammaire française insolite. *Іноземні мови*. 4. 58–62.
- Parsons, S. (2023). What is the deuxième degré and how can it help your French? Взято з: <https://www.connexionfrance.com/magazine/what-is-the-deuxime-degre-and-how-can-it-help-your-french/155277>
- Pois, F. (2020). Chroniques d'un professeur de français : Peut-on s'amuser en apprenant une langue ? Alliance Française La Haye. Взято з: <https://www.aflahaye.nl/chroniques-dun-professeur-de-francais-peut-on-samuser-en-apprenant-une-langue/#/>
- Rémon, J. (2013). Humour et apprentissage des langues : une typologie de séquences pédagogiques. *L'émotion et l'apprentissage des langues*. Взято з: <https://journals.openedition.org/lidil/3317>
- SéjoursHomeAbroad. (2024). L'humour à travers le monde. Взято з: <https://www.sejours-homeabroad.com/blog/lhumour-a-travers-le-monde/>
- Smadja, É. (2011). *Le rire*. Presses Universitaires de France. Que sais-je ? 2766.
- TV5 MONDE. (2024). L'humour en FLE : des vidéos drôles pour rire de tout. Взято з: <https://enseigner.tv5monde.com/articles-dossiers/dossiers/lhumour-en-fle-des-videos-droles-pour-rire-de-tout>

Отримано 30.11.2024 р.